

Jul i Gøngeland

Af Pelle Sand; tegninger: Mikael Nielsen

Vinden tudede i tagskægget. Det var koldt uden for. Det var op mod jul, og det kunne begynde at sne, hvornår det skulle være. Det var kun et par graders frost, men vinden gjorde, at den skar gennem marv og ben, hvis man var uden for og følte som mindst 20 graders frost. Svend vågnede, men det var ikke vindstødene, der vækkede ham. Det var manden, der lå ved siden af ham i høet, der snorkede så højt, at han vågnede med et ryk. De var kommet til Løkkegård om aftenen. De havde været på vej hjem efter et besøg hos familie ovre i Skåne, men da de kom til Lykkegaard orkede de ikke mere. Både fødder, næser og hænder var helt følelsesløse af kulde. Så de blev enige om, lige så stille at liste op på høløftet over stalden på Lykkegaard, hvor køerne stod og brummede, gumlede og varmede hinanden. De ville sikre sig mod natte-

kulden og så gå det sidste stykke hjem i morgen, når det igen var blevet lyst og vinden forhåbentlig havde lagt sig. Der var ingen, der havde hørt dem. Ikke engang lænkehunden, som gemte sig i hundehuset og ikke kunne høre dem på grund af stormen. Svend hørte, at køerne slog sig i tøjret og brølede neden under. De var utålmodige efter at blive malket. Nu hørte Svend, udover Ibs snorken, stemmer fra et rum, der lå ved siden af stalden nedenunder. Loftet var åbent, men det var svært at høre, hvad der blev sagt. Det gjorde det ikke bedre, at Ib lå lige ved siden af og larmede i søvne. Svend gav ham et ordentligt puf i siden. Der lød et grynt, men kort efter snorkede han igen for fuld kraft. ”Så kan det være det samme, tænkte Svend og rejste sig halvt op”. Høløftet var åbent til loftet over stuen, hvor stemmerne kom fra. Svend kravlede ud af sit dejlige varme leje og mavede sig hen over høet, til

han nåede loftet over stuen. Han kurede forsigtig ned og landede stille på det støvede plankegulv på loftet over stuen. Der stod nogle gamle møbler og henne ved den sorte skorsten, der engang havde været hvidkalket, hang vinterens sidste pølser. De var mere grå end brune. Svend skar et stykke af en af pølserne med sin dolk og fjernede skindet. Han skar sig et par skiver, som han gumlede i sig. Nu steg lyden af stemmer nede fra stuen. Det var en kvinde, der talte mest. - Rasmus, jeg forsikrer dig! Det var ikke min skyld, at koen døde. Jeg var til marked i Præstø, og derfor var det i hvert fald ikke min skyld! Løkkegård tilhørte sognerådsformand Rasmus Larsen. Han boede på gården sammen med sin husholderske Lene, som stammede fra Espelund lige i nærheden. Lene havde store forhåbninger om at blive frue på Lykkegård, men det ville

Rasmus ikke vide af. Hun havde ingen penge. Svend kunne høre, at Rasmus tog sig en slurk øl. Det var det første, han indtog om morgenen, når han stod op. Sognerådsformandens trinde skikkelse havde sin årsag i for meget øl og god mad.

- For mig at se, lød mandsstemmen nedeunder, var problemet netop, at du ikke var her, da du skulle have været her, sagde Rasmus med sindig røst.

- Det er min eneste fridag på hele året, råbte Lene med skinger røst. Ikke engang her op til jul kan jeg få fri. Skulle jeg så ikke have lov til at tage til marked i Præstø Mikkelsdag?

- Det er din opgave at passe husholdningen her på gården, og så kan du ikke bare løbe af pladsen, uanset om det er Mikkels eller Mortens eller Mads' dag.

- Du kunne vel nok have ladet være med at drikke dig fuld, bare denne ene gang om året og have set til den ko, så den ikke var død under kælvningen, råbte Lene.

Svend rykkede sig lidt. Ved den bevægelse knagede en af loftsbrædderne, som han lå på.

- Hvad var det, spurgte husholder-sken.

- Hvad var hvad, sagde Rasmus surt og slubrede øl i sig fra kruset.

- Hørte du det ikke? Der er nogen oppe på loftet!

- Vrøvl, sagde Rasmus. Er det nu endnu en af dine løgnehistorier, du kommer med for at løbe fra dit ansvar.

- Undskyld, sagde Lene. Undskyld! Det kan have været en kat.

- Ja, eller en væsel eller en mus eller en grævling eller fri fantasi! Svend lå helt stille. Han turde ikke røre sig.

Til hans held brød Lene nu op fra morgenbordet og den ubehagelige samtale.

- Jeg må ud og se, om pigerne er kommet i gang med morgenmalkningen, sagde hun. Det er jo også mit ansvar. Svend hørte en dør blive åbnet og smækket i igen.

Rasmus prustede og tog sig endnu et krus øl.

Svend vendte sig forsigtigt og kravlede tilbage til sin makker Ib, der stadig lå og snorkede på høloftet over laden. Svend skubbede til Ib, som vågnede med et stort gab.

- Shhhh, hviskede Svend. De er vågnet nedeunder, og her er meget lydt. Stormen var stilnet lidt af, og det var på tide at komme videre.

Da hørte de begge stemmer nede i stuen igen.

Både Svend og Ib mavede sig hen over stueloftet for at høre, hvad der skete nede i stuen. De hørte en kvindestemme, der lød som når man sliber en le på en slibesten.

- Det siger jeg dig altså, Rasmus Larsen, hvinede kvindestemmen nedeunder. Hvis du ikke gør noget ved det, kommer jeg til at tage sagen i egen hånd. De skal ud!

- Ida, sagde Rasmus roligt. Tag den nu med ro! De kulsviere gør ikke noget! De er nødt til at rejse omkring for at få afsat deres trækul og tjære, og det har de gjort i hundreder af år. Det skader vel ingen, at de overnatter i Kærgaardens skov.

- Jeg finder mig ikke i det, skreg Ida. De skal ud! De er ikke som vanligt folk. De er sorte. De går ikke i kirke, de er vel hedninge, vil jeg tro, og gad vide, om kvinderne aner, hvem der er far til deres børn. De skal ud!

- Åh, hold nu op, sagde Rasmus roligt og hældte mere øl op i kruset. De forsvinder jo snart igen. Og vi har brug for både trækul og ikke mindst tjære. Det er ikke værd at lave ballade over sådan en bagatel. Hvis ikke du tilfældigvis havde set røgen fra deres bål, ville du såmænd ikke have opdaget, at de var der.

- Og sådan taler en sognerådsformand i Gøngeland, skreg Ida fra Kærgaarden. Det er en skandale! Disse tatere, kulsviere og mørkets mænd er folk bange for! Og hvem ved, måske er det dem, der er skyld i din kos død Mikkelsdag.

- Næ, det var Lene, som ikke passede sit arbejde, og så døde koen under kælvingen.

- Det ved folk jo ikke. Jeg føler mig ikke overbevist om, at det er sådan det hænger sammen. Jeg tror, det er taterne, der har slået den ihjel.

- Hvorfor skulle de dog det? Hvis de ville have koen, havde de vel taget den med.

- De er vel blevet forstyrret i deres forehavende. Folk ved godt, hvilke kæltringer, de er, og hvis jeg lader et ord falde, får du ikke mange stemmer, næste gang vi skal vælge en sognerådsformand.

- Du vil vel ikke have, at jeg skal gå med på dine løgnehistorier, sagde Rasmus og tog en slurk af ølkruset.

- Jeg skal sørge for, at du ikke bliver genvalgt som sognerådsformand næste gang, hvis du ikke gør noget! Så støtter jeg baronesse Mette på Tornfeldt.

Rasmus spruttede i øllet.

- Det kunne du vel aldrig finde på!

- Hvorfor ikke? Hun har en handlekraftig forvalter, som nok kunne få jaget det pak ud af Gøngeland.

Rasmus blev stille. Han vidste, at Ida havde ordet i sin magt. Og i en stor forsamling på tinge, kunne alt ske.

Han kunne heller ikke fremlægge den rigtige forklaring. Så ville han udstille sin husholderske som uduelig.

- Han er godt nok under tøflen på det fruentimmer, hviskede Ib til Svend oppe på loftet.

- Jeg tror ikke, at baronesse Mette på Tornfeldt vil støtte dig, sagde Rasmus. Hun er meget glad for udlændinge. Hun er gift med én selv, sagde Rasmus mut.

- Du kan tro, hvad du vil. Hvis du

ikke gør noget, så går jeg til baronesse Mette, og så bliver du ikke sognerådsformand næste gang. Hun skal nok støtte mig, hvis hun fornemmer, at hun kan se frem til dit embede efter næste ting.

- Tag det dog roligt, sagde Rasmus og skænkede sig et krus øl. Hvad havde du tænkt dig, jeg skulle gøre?

- Du skal samle nogle mænd og jage de kulsviere og tater ud af sognet. Én gang for alle! Giv dem en lærestreg, så de aldrig kommer igen.

- Hun er jo bindegal, hviskede Ib op-hidset. Vi gør jo ikke en kat fortræd. Svend tyssede igen på sin ven med den mørke og vejrbidte hud.

- Vi kunne vel nok tage hen og bede dem om at rejse, sagde Rasmus nedunder.

- Bede dem, bede dem! Det har de ingen respekt for, råbte Ida fra Kær-gaarden. De skal mærke, at de ikke er velkomne her og få en omgang, så de ikke kommer igen. Og jo hårdere vi går til dem, desto mere vil folk forstå, at deres forbrydelse er stor!

Ib smilede til Svend oppe på loftet.

- Hvordan vil hun gøre det? Vi ordnede svenskerne, skulle vi så ikke kunne klare sådan et par sydsjællandske bønderkarle.

Svend var træt af sin snakkesalige makker og mavede sig forsigtigt baglæns tilbage til høloftet.

De måtte af sted, ud til kulsvierlejren og advare Ibs familie.

På Tornfeldt sad baronessen ved morgenbordet og drak te sammen med sin mand, en engelsk lord, som hun havde mødt som ung,

da hun var på dannelsesrejse i England.

De mødtes til et bal ved hoffet, og de havde overtaget Tornfeldt, da den gamle baron døde for et par år siden.

De unge havde nu gården for sig selv og boede der sammen med forvalteren Villum, skytten Kamal, en lang række karle og piger og den barfodede kokkepige Maren.

- Darling, sagde baronesse Mette til sin mand. Hvornår skal du rejse til Nederlandene?

- I morgen, my dear! Og jeg kommer ikke hjem, før om et par uger. Jeg har meget vigtige forretninger at gøre med de nederlandske købmænd, sagde han.

- I'll miss you, my darling, sagde baronessen og så kærligt på sin mand.

- Me too! Men du vil få nok at se til her på godset. Der er meget, der skal arrangeres op til den tilstundende højtid. Der skal slagtes og syltes og ryges og saltet. Sorry, at jeg ikke kan være med til julefesten om to dage.

- Oh dear, sagde baronessen. Det er godt, jeg har dygtige folk som Villum og Sofus og vores kokkepige Maren.

- Ja, uden dem kunne vi ikke drive Tornfeldt, nikkede baronen.

- Men jeg skal også have tid til at læse, sagde baronesse Mette. Det kan jeg ikke undvære. Og børnene må jeg også tænke på indimellem.

- I den sag er det godt, at du har Margrethe, sagde baronen. Hun skal nok tage sig af det hele, sammen med Villum og Maren. Du skal bare sige, hvad de skal gøre, så bliver alt all right.

- Ja, du har ret, darling. En kop te til? Det bankede på døren.

- Yes!

Baronen kiggede mod døren, som åbnedes af en lille tynd midaldrende mand, som ikke så ud af meget, hvis det ikke havde været for hans kække smil og spillende øjne.

- En god mårning til herskabet, sagde han med spøgefuld stemme.

- Good morning, Willie, sagde baronen. How are you! Du må lige tale med Mette om alt det, der skal gøres op til juledagene, mens jeg er væk.

- Vil du ikke have en kop te? Baronessen havde allerede hånden på tekanden.

Villum satte sig, men takkede nej til te. Han kunne ikke vænne sig til det engelske sprøjt, som Mettes mand havde indført på Tornfeldt. Så hellere en kop kaffe, men den var ikke opfundet endnu.

- Well, sagde Mette. Min mand skal ud og rejse, og så passer vi gården imens, ikke Villum.

- Jo, som vi plejer, sagde han med et lille skælmsk smil.

Baronen kiggede over på Mette, som hurtigt sagde:

- Ja, det er godt Villum, vi er glade for din arbejdsindsats!

Villum rejste sig, bukkede, ønskede herskabet en god dag og gik ud af døren.

Der var ved at komme liv i kulsvierlejren i den lille lund i udkanten af Kærgaardens marker. Kulsvierne havde slået lejr ned til en idyllisk klukkende bæk med det klareste vand. En af konerne havde godt gang i bålet og var ved at koge byggrød i en stor sort gryde, som hang over bålet mellem tre uafbarkede birkegrene. I yderkanten af bålet stod et par store stegepander over gløderne og her spruttede det røgede flæsk, som de skulle have til grøden.

Truppen var kommet til skoven dagen før. De var 10 i alt, tre voksne mænd, fire kvinder og tre børn, som var omkring ét, fem og 12 år. Den ældste, en pige, gik med den mindste dreng på hoften. Den anden dreng løb omkring og legede med en pind. Han stak den i en myretue og når pinden var fyldt med myrer, løb han ned til bækken og stak den i vandet. Da han ville prøve at stikke den ind i ilden, sagde konen, at det skulle han ikke bryde sig om. Man skal behandle dyrene ordentligt, sagde hun formanende.

Alle kulsvierne var mørke i løden.

Om det skyldtes deres gener eller livet i det fri og den megen røg, de omgav sig med, var ikke til at sige, men deres hår var kulsort, som deres øjne, og krøllet.

De kom netop fra Lönsboda i det nordlige Skåne, fra grænseområdet mellem Danmark og Sverige, hvor de havde lavet tjære hele efteråret. Nu var de på vej til Fyn, hvor de skulle lave en stor kulmile sammen med andre dele af familien. På vejen faldt de den tjære, de havde lavet i Skåne. De rejste i to fjeldvogne med opspændte lærredssegl over. Vognene blev hver trukket af to heste. Dertil havde de et par heste, som to af mændene red på.

Den største af mændene stak hovedet ud af en af vognene.

- Nå, mor, er morgenmaden ved at være klar?

- Ja, det kan ikke vare længe, sagde konen ved bålet. Kan du ikke få vækket de unge, så spiser vi.

Efter morgenmaden pakkede de deres sparsomme køkkengrej sammen efter at kvinderne havde vasket det i bækken. De lagde alt på deres faste pladser i den ene vogn. Under vognene hang tjæretønderne, side om side.

- Jeg havde tænkt mig, sagde den store mand, som var anfører for truppen, at vi i dag skal prøve at få solgt noget tjære på gårdene her i området, inden vi rejser videre. Vi tager begge vogne, mor og jeg tager den ene, og Boel og Tam den anden. Vi tager de to store børn med, Laurits bliver her og passer på hestene og lejren. Steffen og Stine kan passe lille Karlo. Så mødes vi alle her til aftens. I kan skære spanter til tjæretønder, mens vi er væk.

- Åh, må jeg ikke godt komme med.

Det var Steffen, en ung mand på omkring de 20 år, der så bedende på sin far. Han ville så gerne træffe andre mennesker.

- Hvad siger Laurits og Stine? Kan I klare jer uden Steffen, spurgte den høje kulsvier. Han havde en svaghed for sin flotte unge søn.

- Ja, det går nok, brummede Laurits.

Stik du bare af!

Glad blev Steffen, som straks sprang op på sædet ved siden af sin far og så taknemmeligt ned på Stine og Laurits, og så skrumpede de ellers af sted.

Den anden vogn med Boel og Tam og drengen og pigen fulgte lige efter.

- Far, lød det fra Stine, Steffens søster.

Der er kun to dage til jul. Skal vi holde julefest her i lejren?

- Nej, min pige, vi skal videre i morgen, så det bliver jul på farten i år.

Kulsvierne kørte først til Kærgaarden, på hvis jorder de havde slået lejr.

Da de var nået næsten hen til den firelængede stråtte bindingsværksgård, kom en rasende hund farende ud fra porten og lige hen i haserne på hestene, der trak den forreste vogn. En af hestene – den som havde fået hunden ind mellem benene – vrinskede højt og stejlede. Steffen hoppede ned fra vognen og prøvede at berolige den skrækslagne hest. Kvinderne råbte op og mændene bandede. Hunden foer stadig gående rundt under den dansende hest og forsøgte at snappe efter dens ben. Pludselig sparkede den skræmte hest hårdt bagud og ramte sin plageånd lige midt i maven. Hunden blev kastet ind under vognen og lå ubevægelig og uden en lyd.

- Så for dølen, sagde anføreren. Jeg tror sgu Musse har sparket køteren ihjel.

- Bravo, råbte Steffen. Der fik den som fortjent.

- Gid, det var så vel, sagde anføreren betænkeligt. Det her kan give os problemer.

- Vi smider bare hunden ind på marken og dækker den til med noget jord, så er der ingen, der opdager noget, mente Boel fra den anden vogn. Tam, hendes mand, nikkede.

- Nej, det går ikke, sagde anføreren. Vores rygte er ikke for godt i forvejen. Vi har jo i vores folk banditter, som har givet os et blakket ry. Hvis vi flygter fra et uheld, bærer vi ved til det bål.

Anføreren havde ret. Blandt kulsvierne, som blandt alle andre grupper, var der brådne kar. Men når det gjaldt de anderledes udseende kulsviere, var folk mere tilbøjelige til at skære alle over én kam. De blev kaldt tatere og natfolk, fordi de arbejdede om natten med deres miler. Når kulsviere kom til en egn, truede forældre deres børn med dem, hvis de ikke opførte sig ordentligt, og man tog vasketøj og høns ind, for at de ikke skulle blive stjålet af pakket, som man sagde. Steffen trak den døde hund ud under vognen og bar den hen mod Kærgaar-

den. De to vogne fulgte efter.

De skrumpede gennem porten og ind på de toppede brosten i den firlængede gård. De stoppede ved møddingen. En mand kom ud fra stalden. Det var Søren, Kærgaardens korøgter. Så snart han så menageriet, råbte han.

- Hvad vil I?

- Vi har to ærinder, sagde anføreren og præsenterede sig. For det første vil vi meddele, at vi har jeres døde hund med. Det var så uheldigt, at den angreb vores heste, og én af dem kom til at sparke den ihjel.

- Nå, det er jo hvad der kan ske, sagde Søren.

- **HAR I DRÆBT MIN HUND?** En skinger kvindestemme lød ovre fra døren til stuehuset. Det var gårdens ejer, Ida, som stod i døren, og nu begyndte det at regne med skældsord ned over kulsvierne.

- Det var, hvad man kunne forvente af sådan nogle som jer. Ikke alene træder I min ejendomsret under fode og slår jer ned på min ejendom; I angriber også mine dyr og slår dem ihjel. Det skulle vel have været jeres aftensmad, kan jeg tænke mig. Sådan noget rækkerpak! Det skal I komme til at bøde for!

- Jamen, kære frue, begyndte kulsvierlederen.

- Jeg er aldeles ikke hans kære frue! Vil han blive mig fra livet med sådan nogle familiære udtryk. Jeg kræver erstatning, jeg kræver straf, en hård straf, og bagefter skal I ud! Ud af vores land! I hører ikke til her!

- Hør nu, Fru Ida, lød det fra Søren, korøgteren. De ville vel næppe komme herind med hunden, hvis de havde tænkt sig at spise den. Og så er det jo bare en hund.

- Det varet uheld, og det var hunden, der angreb og bed vores hest, råbte Steffen.

- I har intet at gøre på min ejendom. Det er ulovlig indtrængen og et morderisk angreb på min ejendom, skreg Ida.

- Lad os dog prøve at finde en mindelig løsning på det her, sagde anføreren med rolig og myndig røst.

- Ja, lad os høre, hvad jeres andet ærinde var, sagde Søren Korøgter.

- Vi ville såmænd bare falbyde vores tjære, som vi har brændt i Skåne her i efteråret. Frisk og god tjære til en rimelig penge.

- **VI SKAL IKKE HAVE JERES TJÆRE! I HAR MÅSKE STJÅLET DET!** Ida var helt hvid i hovedet af ophidselse.

- Nu tager vi det helt roligt, sagde Søren Korøgter, som vidste, at de havde hårdt brug for tjære både til husene og til smørelse til vognhjulene. Og han vidste fra tidligere, at de omrejsendes tjære var både god og billig.

- Vi skal ikke have de morderes varer, råbte Ida.

- Hold nu op, sagde Søren. Vi må vel kunne få en rimelig handel oven på den her oplevelse. Hvis I nu giver os en tønde tjære ekstra, så kan vi se bort fra det uheld med hunden, sagde Søren Korøgter.

- ALDRIG I LIVET, skreg Ida. Det her får følger!

- Jeg tror, vi hellere må begive os af sted, sagde anføreren. - Steffen, læg hunden, og så kører vi.

- Søren, få straks fat i sognefogeden. Vi skal have straffet de sigøjnere, skreg Ida.

Søren blev stående, hvor han var, og vognene havde allerede kørt rundt om møddingen og var på vej ud af porten. Ida blev ved med at råbe og skribe efter dem. Truslerne stød i kø for at komme ud af hendes mund.

Oppe fra 1. salen på Tornfeldt så baronesse Mette den lille kortege på to kulsviervogne nærme sig godset. Hun gav besked til sin forvalter Villum, at han skulle sørge for, at de fik købt rigeligt med tjære, for det havde de hårdt brug for.

- Og giv de mennesker et måltid mad i køkkenet, sagde hun.

Ikke fordi hun personligt var specielt glad for disse tatertyper. Hun var faktisk lidt bange for dem. Men hun havde intet imod udlændinge. Hun havde selv giftet sig med én af dem. Dog en dannet englænder, ikke et af disse sydlandsk udseende mennesker, der levede næsten hele deres liv i naturen og som nomader. Når hun behandlede dem så venligt, var det også af hensyn til husholdersken Margrethe, som var meget begejstret for disse eksotiske mennesker. Og når Margrethe var glad, så fungerede det hele meget bedre på godset.

Alt dette vidste kulsvierne selvfølgelig ikke noget om; det var bare glade for at få handlet, og når de endda blev budt på mad, ja, så kunne det ikke være meget bedre.

Oven på oplevelsen på Kærgaarden var det en ren fornøjelse at besøge Tornfeldt.

Mens de voksne handlede tjære med forvalter Villum, gik Steffen og de to børn ned i køkkenet til kokkepigen Maren.

Hun var en rigtig kokkepige med hjertet på rette sted.

- I ser mig noget sultne ud, sagde hun med glad stemme. Hvad kunne I tænke jer?

- Bare hvad du har, sagde Steffen.

- Så skal I få æggekage med skinke, sagde Maren.

- Ih, det lyder dejligt, sagde pigen på ca. 12 år.

De satte sig omkring bordet, og Maren gik straks i gang med at slå en snes æg ud i et fad og hentede en stor skinke i spisekammeret, som hun skar nogle store skiver af.

Så kom hun æggemassen op på en kæmpe stor stegepande på komfuret og snart var æggekagen klar, med store skinkestykker og purløg ovenpå.

Da det hele stod på bordet, kom også Boel og Tam, kulsvierhøvdingen og hans kone ned i køkkenet, og så blev der spist.

Maren sad og nød synet af den glæde, hvormed maden gled ned hos disse naturmennesker. Hun lagde især mærke til den kønne Steffen, som havde så smukke krøller omkring det åbne ansigt med næsten kulsorte øjne.

Maren var lige først i tyverne, men havde styret køkkenet på Tornfeldt siden hun var 16. Det eneste, hun manglede på gården, var en ung mand på sin egen alder. Og hun forstod at påskønne et flot mandfolk, når hun så ét, og sådan ét var Steffen.

Steffen kunne godt mærke, at den lyshårede pige med de yppige former lod sine blå øjne dvæle på ham, og han smilede kækt til hende, mens han nød æggekagen.

Maren smilede tilbage og hendes runde kinder rødmede en smule.

- Du kan rigtig nok tage fra, hvad, sagde kokkepigen.

- Og du er rigtig nok god til at lave mad, sagde Steffen.

- Ja, det synes vi alle sammen, sagde Steffens mor, og hele kulsviertruppen mumlede bejaende.

- Hvor længe bliver I, spurgte kokkepigen.

- Vi skal videre rundt på gårdene og falbyde tjære, og så rejser vi videre om et par dage, sagde kulsvierhøvdingen.

- Hvor bor I, spurgte Maren.

De fortalte, at de boede i en lund i nærheden af Kærgaarden.

- Hvad siger Ida til det, lo Maren.

- Ja, vi har haft en værre batalje med hende i dag, sagde Steffen.

Og så fortalte han om uheldet med hunden.

- Det lyder ikke godt, sagde kokkepigen. Hun kan godt give jer problemer. Hun er god til at hidse lokalbefolkningen op.

- Jo, men vi har da retten på vores side, sagde anføreren.

- Det plejer ikke at stoppe hende. Hvor skal I hen herefter?

- Vi skal til gården, der ligger her vest for jeres gods, sagde anføreren.

- Nå, til Lykkegård. Der bor Rasmus Larsen, sognerådsformanden. Han er god nok, men han er i lommen på Ida på Kærgaarden. Men prøv at fortælle ham, hvad der rigtigt skete, så kan det være, han kan gøre sin indflydelse gældende. Hvis han ikke vil hjælpe, skal I komme igen, for jeg tror, at vores husholderske Margrethe, som stammer fra Vestergaard, vil være meget interesseret i at hjælpe jer, sagde Maren.

- Du skal have tak for din venlighed og tak for de gode råd, sagde anføreren. Nu vil vi ikke trække mere på jeres gæstfrihed, men begive os videre.

Kokkepigen rejste sig og spurgte, om hun måtte besøge deres lejr om aftenen.

- Jeg kunne godt tænke mig at se, hvordan I bor.

- Du skal være meget velkommen, sagde anføreren.

- Ja, sagde Steffen. Så kan vi lave en lille fest i aften. Vi er gode til at håndtere forskellige instrumenter.

På Lykkegaard blev kulsvierne modtaget af Rasmus Larsen selv. Han hverken elskede eller hadede de fremmede. Han var blot interesseret i at få deres tjære så billigt som muligt, selv om han ikke led nød.

Anføreren forhandlede med ham, og det varede længe, før de blev enige. Da de kørte ud af gården igen, gned Rasmus Larsen sig hænderne; aldrig før havde han fået så god tjære til så god en pris.

Dårligt havde kulsvierne forladt gården, før Ida fra Kærgaarden dukkede op hos Rasmus.

- Det siger jeg dig bare, Rasmus Larsen, de kulsviere skal have en lærestreg, som de sent glemmer. De har slået min hund ihjel, da de trængte ind på min gård.

- Ville de ikke bare sælge tjære, spurgte Rasmus Larsen. De har lige

været her, og jeg gjorde en virkelig god handel.

- Du skulle skamme dig at handle med sådan nogle. Det gjorde vi ikke. Jeg handler ikke med det pak, råbte Ida. Min blødsødne korøfter Søren var også svag i koderne, men vi jog dem ud, de kæltringer, og nu skal de betale for drabet på min hund.

Rasmus Larsen sank lidt sammen i kroppen og sukkede.

- Hvad havde du tænkt dig, Ida?

- Vi skal give dem en lærestreg, så de aldrig mere finder på at besøge denne egn. Vi tager i aften ud til lejren og jager dem ud! Jeg tror, mange her i Gøngeland vil bakke os op og støtte vores kampagne mod dem, der skaber ufred og utryghed her i sognet.

- Jamen, de gør jo ikke noget. De er bare på rejse og vil sælge os tjære, forsøgte Rasmus.

- De dræbte min hund, skreg Ida, og der er sket mange mærkelige ting her på egnen. Hvem tror du står bag alle de tyverier og hjemmerøverier, der har været på det seneste.

- Det ved vi jo ikke, og sognefogeden kan heller ikke finde ud af det.

- Nej, og det nedsætter tilliden til os, som regerer, sagde Ida. Nu har vi endelig chancen for at få placeret skylden... , jeg mener, at få afsløret de skyldige. Og hvis du ikke vil være med, så bliver det værst for dig selv! Så tror jeg ikke, du vil få mange stemmer til næste sognerådvalg, råbte Ida. Rasmus blev betænkelig. Han vidste, at Ida kunne hidse folk op i en grad, så det kunne blive farligt for ham.

- Hvordan havde du tænkt dig, vi skulle gøre det?

- Vi samler en fire-fem karle og tager i aften ud i min lund, hvor de helt uretmæssigt opholder sig og giver dem det glatte lag. Alle skal have nogle dygtige stokke med.

- Jamen, Ida, det er jo vold!

- Sludder og vrøvl, det er selvforsvar! Og vil du ikke være med, bliver det værst for dig selv!

Rasmus blev nødt til at vælge det mindste af to onder, og det blev ikke til fordel for kulsvierne.

Han lovede at stille med sig selv og to karle om aftenen i Kærgaardens lund. Ida ville også selv medbringe to karle. Alle bevæbnede med tykke stokke.

I mens alt dette foregik, var Svend og Ib taget fra Lykkegaard, uden at nogen havde opdaget dem og ud til kulsvierlejren. Her var kun Stine og Laurits og den lille Karlo hjemme. - Hej, farbror, råbte Stine, som var kulsvierhøvdningens ældste datter og søster til Steffen. - Hej Stine, råbte Ib. Jeg kommer med min gode ven Svend. Hvor er min bror og de andre, spurgte Ib. - De er ude i sognet at sælge tjære, forklarede Laurits.

- Vi kommer også for at advare jer, sagde Svend. Vi har tilfældigvis overhørt en samtale mellem Ida fra Kærgaarden og Rasmus fra Lykkegaard, og de pønser på at jage jer væk med vold.

- Hvorfor dog det, kære farbror, spurgte Stine.

- Fordi Ida fra Kærgaarden har et horn i siden på alle, der er mørke og som kommer udensogns fra. Jeg tror kun hun mangler et påskud, så går det løs, sagde Ib.

I det samme hørte de vognene med de andre kulsviere komme tilbage mod lejren, og snart var alle samlede. Gensynsglæden mellem brødrene var stor.

- Vi håbede jo på at møde dig, når vi nu er kommet til den egn, hvor du har slået dig ned, sagde anføreren for kulsvierne. Hvad laver du og Svend her?

- Vi tager rundt og arbejder som daglejere på gårdene, skover brænde og hjælper til, hvor vi kan for en skilling eller to. Vi elsker det frie liv i naturen. - I kunne tage med os, sagde anføreren.

- Nej, vi har begge bånd her. Svend har både kone og børn i deres lille hus med to tønner land til. Og jeg har et godt øje til en malkepige på en af gårdene, og hun til mig, grinede Ib.

- Ja, men bliv her i aften, så laver vi en lille fest, sagde anføreren.

Ja, og kokkepigen fra Tornfeldt kommer også, sagde Steffen med et stort smil.

- Kommer Maren, sagde Ib. Ja, hun er en frisk pige.

- Og hun laver god mad, sagde Steffen.

- Så sender jeg bud efter Ane Marie og børnene. Og mon ikke vi skulle spørge malkepigen på Vestergaard, om hun har lyst til at komme, smilede Svend med et blik til Ib, der grinende nikkede.

- Det bliver så vores julefest, sagde anføreren. Vi kommer til at holde jul på farten, så det bliver der ikke meget fest ved.

- Vi har lige slagtet, så vi tager en halv gris med, lovede Svend.

- Vi har masser af røget flæsk, så det skal nok blive et godt gilde.

- Jeg sørger for en tønne øl, råbte Ib.

- Så skal det nok blive jul i Gøngeland, råbte Steffen.

Da skumringen faldt på var de alle igen samlede omkring bålet ved åen i lunden. De havde alle taget noget med, og da kokkepigen fra Tornfeldt, Maren, kom med et stort fad risengrød, ville jubelen ingen ende tage.

- Nu bliver det et rigtigt julegilde, råbte Steffen og fulgte Maren hen til bålet. De gik nu i gang med at få stegt kødet og flæsket. Gulerødder og kål blev kogt, og brødet lagt frem. De satte sig omkring bålet og gav sig i kast med den gode mad.

Først risengrøden og derefter flæsk og kød, som var perfekt stegt over bålet af den erfarne anførers kone, Ibs svigerinde.

Svends kone og børn og Ibs malkepige Inger nød at være sammen med deres mænd, og Ib fortalte begejstret om sin bror og deres barndom i det rigtige Gøngeland i Skåne.

- Far, spurgte en af Svends piger. Er der også et Gøngeland i Skåne?

- Ja, det er derfra både Ib og jeg stammer. Og det er os, der har fundet på at kalde dette sogn for Gøngeland, fordi vi nu bor her.

Pigen var ved at sprænges af stolthed over, at hendes far havde givet navn til et helt land. Hun var i det hele taget stolt af sin far, for han havde nemlig været med til at jage svenskerne ud af landet under krigen. Og Ib havde hjulpet ham. Godt nok boede de ikke længere på den store gård, som hendes far fik af kongen efter krigen, men at han var en tapper helt, var hun ikke det mindste i tvivl om.

Da festen var på sit højeste og kulsvierne havde fundet deres instrumenter

frem og gav strengene alt, hvad de havde lært, hørtes pludselig et brag fra en gren, der knækkede ude i skoven. Kulsvierspillemandene stoppede øjeblikkeligt musikken, og de sad helt stille. Man hørte kun bålets knitren og de dansendes hurtige åndedrag.

- Der er nogen i skoven, hviskede Ib til sin bror.

- Ja, vær på vagt.

De hørte igen noget pusle i skoven, en gren knækkede, og pludselig foer en flok karle med lange stokke frem mod dem. Bagest luntede den trinde bonde fra Lykkegaard, Rasmus Larsen. Stokken var meget større end ham. Forrest løb Ida fra Kærgaarden, og hun skreg af fuld hals.

- På dem! Slå dem ned, de mordere og

Vi skal jo ikke have nogen blodsudgydelser her i sognet.

- Hvad gør du så med den stok, Rasmus Larsen, spurgte Svend.

- Nå, den, sagde Rasmus og smed den i skovbunden. Det var blot til at forsvare mig med, hvis vi skulle møde et dyr.

- Mon I ikke skulle smutte hjem lige så stille, som I kom, sagde Svend og lade godtfolk være i fred og ro. Det vil nok ikke være godt for jer, hvis det kom ud, at sådan har gjort jer selv til grin.

Og til dig Ida fra Kærgaarden: Den historie om hunden, der angriber en hest, tror jeg du skal være lidt forsigtig med at kolportere. Jeg har hørt historien fra Ibs bror, og du står fak-

tisk til en stor bod på næste ting for at have ladet din bidske hund løbe løs.

Det er en alvorlig sag, når sådan en hund angriber en hest. Det kunne være gået helt galt, og det er der mange, der kender til, sagde Svend alvorligt.

Ida stod helt tavs. Hendes hænder knugede om stokken, så knoerne var helt hvide, men da Rasmus allerede var på vej hjem mod Lykkegaard, så hurtigt hans korte ben kunne bære ham, kunne hun ikke se anden udvej end at lusse med.

Kulsvierne slap karlene, der lå med hovederne nede i skovbunden og tilbød

dem at deltage i julefesten, hvis de havde lyst.

Det havde blandt andet Søren Korøgtter fra Kærgaarden. Ida sendte ham et rasende blik, da hun forsvandt mellem træerne.

Nu kom der igen gang i festen, og latteren ringede gennem skoven efter Ida, der luskede hjem til Kærgaarden og Rasmus, der var på vej hjem til Lykkegaard.

- Nu er det jul i Gøngeland, råbte én af Svends døtre helt ør af glæde.

Ibs svigerinde stod ved bålet og kiggede rundt i flokken.

- Har du set Steffen, sagde hun til sin mand.

- Næ, og hvor er Maren, spurgte han.

banditter. De skal ud af landet, nu! Karlene foer ind på Ib, hans bror og Svend og begyndte at dænge stokkeslag ned over dem.

Men de træned krigsveteraner fik hurtigt afvæbnet karlene og smidt dem på skovbunden.

Tilbage stod Ida og Rasmus og måbede..

- Hvad foregår her, spurgte Svend.

- Dette tyvepak, skal ud af min skov. Det er mordere, som skal ud af sognet, og det kan kun gå for langsomt, råbte det ophidsede kvindemenneske.

- Jamen, er det ikke selveste sognerådsformand Rasmus Larsen, der er med, spurgte Ib troskyldigt. Hvad laver du dog her, lille Rasmus, spurgte han med slet skjult ironi.

- Øhhh, øhhh, jeg tog blot med for at sikre mig, at alt foregår som det skal.

SLUT